Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

26.5.2025

KEHA/22283/2025

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asia: O 34/2025 vp Maahanmuuttajaäitien työllistyminen

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto

Maahanmuuttajaäidit tilastoissa ja ELY-keskuksen valvontatehtävä

Tilastokeskuksen (2024) mukaan Suomessa asuu yhteensä 136 037 ulkomaalaistaustaista ja ulkomailla syntynyttä 20–44-vuotiasta naista, joista yli puolet (56,1 %, 74 803 hlöä) asuu Uudellamaalla. Ennusteiden mukaan maahantulijoiden ja sitä kautta myös ulkomaalaistaustaisten naisten määrä lisääntyy tulevaisuudessa.

Vaikka maahanmuuttajanaisten työmarkkinatilanteesta on saatavilla tietoa, maahanmuuttajaäitien työllistymisestä ei ole tarkkoja tilastoja. Tiedot ovat hajanaisia ja perustuvat usein epäsuoriin lähteisiin ja ovat siksi epävarmalla pohjalla.

Maahanmuuttaneita ja myös maahanmuuttajaäitejä tarkasteltaessa on tärkeää ottaa huomioon, että heidän työ- ja koulutustaustansa ovat moninaisia. Tilastokeskuksen mukaan ulkomaalaistaustaisten koulutusrakenne on pitkälti samankaltainen kuin muun väestön: korkea-asteen tutkinnon on suorittanut 42 % ulkomaalaistaustaisista ja 39 % muusta väestöstä. Ulkomaalaistaustaiset naiset ovat hieman miehiä koulutetumpia. Pelkän perusasteen koulutuksen varassa on 16 % ulkomaalaistaustaisista ja 12 % muusta väestöstä.

1.1.2025 alkaen ELY-keskuksen tehtäviin on kuulunut työvoiman ulkopuolisten kotoutujien palveluiden saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden valvonta. Työvoiman ulkopuolisiin kotoutujiin kuuluvat esimerkiksi kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat. Tällä hetkellä valvontatehtävän toteuttamiseksi ei ole ollut saatavilla riittävästi tilastotietoa, mutta asian selvittäminen on käynnissä. Tilannetta hankaloittaa se, että kunnilla ei ole seurantavastuuta kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osalta.

Työelämän vastaanottavuus ja asenteet yhteydessä työllistymiseen

Rasismi ja työsyrjintä ovat Suomessa edelleen merkittäviä ongelmia, ja ne vaikuttavat myös maahanmuuttajaäitien työllistymiseen. Muun muassa Euroopan Unionin perusoikeusviraston tekemän tutkimuksen (Being Black in the EU, 2023) mukaan afrikkalaistaustaiset kohtaavat Suomessa EU-maista kaikkein eniten rasistista häirintää ja väkivaltaa.

Mikäli työelämän vastaanottavuutta ei onnistuta vahvistamaan, parhaatkaan kotoutumista tukevat palvelut eivät ole riittäviä. Työnantajilta tarvitaan aktiivista otetta työyhteisöjen kehittämiseen monimuotoisemmiksi, ja maahanmuuttaneiden rekrytointiin on panostettava huomattavasti nykyistä enemmän.

Tanskalaisessa tutkimuksessa on myös havaittu, että työllisyyspalveluiden työntekijöiden ennakko-oletukset asiakkaiden heikoista työllistymismahdollisuuksista

voivat heikentää työllistymistä. Sen sijaan myönteisesti suhtautuvien virkailijoiden asiakkaiden työllistyminen oli 32 % todennäköisempää. (What affects job prospects? The Employability Indicator Project, Væksthusets Forskningscenter, 2019.) Virkailijoiden asenteella oli keskeinen rooli myös hankkeessa, jonka kohderyhmänä olivat vähintään viisi vuotta työttömänä olleet matalan koulutustason naiset kolmansista maista. (Danish Agency for International Recruitment and Integration.) Koska asenteisiin vaikuttamisella on todennetusti merkittävä työllisyyttä edistävä vaikutus, vastaavia toimia tulisi kokeilla Suomessakin.

Maahanmuuttajaäitien työelämään pääsyä voisi edistää myös mentorointiohjelmia lisäämällä. Tämä loisi siltoja työnhakijoiden ja työpaikkojen välillä, kasvattaisi työnhakijoiden työelämätietoutta sekä työpaikoilla valmiutta vastaanottaa työntekijöitä, jotka eivät puhu välttämättä sujuvasti kotimaisia kieliä.

Palvelut maahanmuuttajaäideille – mahdollisuuksia ja haasteita murroskohdassa

Elämme maahanmuuttaneiden äitien kotoutumisen edistämisessä murrosvaihetta. Vuodenvaihteessa voimaan tullut uusi kotoutumista edistävä laki tuo kotona lapsiaan hoitavien maahanmuuttajaäitien ulottuville uusia kotoutumispalveluita, joita heille ei ole aikaisemmin tarjottu. Palveluiden tarjoamisesta vastaavat kunnat, joiden arvioiden mukaan valtion tukitasot tämän tehtävän järjestämiseen eivät kuitenkaan ole riittävät.

Uudistus on tärkeä askel eteenpäin. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon, että myös pidempään maassa olleet maahanmuuttajaäidit tarvitsevat tukea. Heidän joukossaan on niitä, joiden kotoutuminen on pitkittynyt ja he tarvitsevat räätälöityjä palveluita päästäkseen kiinni työelämään.

Samaan aikaan huolta herättää kolmannen sektorin tarjoamien matalan kynnyksen palveluiden määrän supistuminen STEA-avustusten pienentyessä. Nämä palvelut – kuten kielikerhot ja muu ryhmätoiminta – ovat olleet erityisen tärkeitä maahanmuuttajaäideille. Toimintojen ajankohdat istuvat perhearkeen, osallistuminen on joustavaa ja lapsen voi usein ottaa mukaan. Toiminta tukee kielitaitoa, työelämävalmiuksia ja hyvinvointia sekä edistää vuorovaikutusta kantaväestön kanssa. Vapaaehtoisten panos tekee toiminnasta kustannustehokasta ja vaikuttavaa, ja järjestöjen tarjoamat palvelut koetaan usein viranomaispalveluita helpommin lähestyttäviksi.

Matalan kynnyksen kotoutumista tukevat palvelut täydentävät julkisia palveluita merkittävällä tavalla. Myös kunnat ohjaavat asiakkaita järjestöjen palveluihin. Uudenmaan alueella kotoutumisentukena.fi-palvelussa on ollut ilmoitettuna noin 190 kotoutumista tukevaa matalan kynnyksen toimintoa, eikä luku pidä sisällään alueen kaikkea toimintaa. Vaikka lain tavoitteena on vahvistaa kohderyhmän palveluita, niiden kokonaismäärä voi avustusten leikkausten johdosta kokonaisuutena laskea.

Palveluiden oikea-aikaisuus ja asiakaslähtöisyys ratkaisevat

Uudenmaan ELY-keskuksen koordinoimassa ESR+ Maahanmuuttaneiden toimiva arki -kokonaisuudessa kehitetään parhaillaan palveluita kotona lapsiaan hoitaville maahanmuuttajataustaisille vanhemmille kuudessa hankkeessa eri puolilla Suomea. Toimintaan sisältyy kielikoulutusta, tietoa julkisista palveluista ja koulutusmahdollisuuksista sekä tutustumista eri ammatteihin.

Kokemusten perusteella palveluiden oikea-aikaisuus ja asiakaslähtöisyys ovat ratkaisevassa roolissa: Kun tuki tarjotaan silloin, kun vanhemmat ovat valmiita osallistumaan, vaikutukset ovat selvästi myönteisempiä. Vaikuttavuuden kannalta ratkaisevaa on myös ollut se, että lastenhoito on järjestetty osallistumisen ajaksi – ilman tätä moni ei voisi osallistua täysipainoisesti tai sitoutua toimintaan. Näiden lisäksi on tärkeää varmistaa, että maahanmuuttajaäitien tarpeisiin vastaava yksilöohjaus on riittävästi resursoitu, jotta se on vaikuttavaa.

Digitaalinen osallisuus on kotoutumisen edellytys

Pohjoismaisen ministerineuvoston raportti Promoting Digital Inclusion of Immigrant Women in the Nordic Countries (2024) korostaa digitaalisen osaamisen keskeistä merkitystä maahanmuuttajanaisten kotoutumisessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Erityisesti heikommin kouluttautuneet, äskettäin maahan saapuneet ja pakolaistaustaiset naiset kohtaavat suurimpia haasteita digitaidoissa ja pääsyssä sähköisiin palveluihin. Näiden taitojen kehittäminen on ratkaisevaa, jotta naiset voivat opiskella, työllistyä ja saada ajankohtaista tietoa.

Digitaalinen osallisuus on huomioitava julkisissa palveluissa kokonaisvaltaisesti. Tämä edellyttää käyttäjäystävällisiä ja selkokielisiä tunnistautumisratkaisuja, riittävää digitukea, panostamista digitaitojen kehittämistä sekä kohderyhmän mukaan ottamista palveluiden suunnitteluun.

Perheystävällisempi työelämä edellyttää ratkaisuja vuorotyön ja lastenhoidon haasteisiin

Maahanmuuttajaäitien työllistymiseen vaikuttavat monet työ- ja perhe-elämän käytännöt. Työelämän on oltava joustavampaa ja perheystävällisempää niin vuorotyössä kuin säännöllisemmän työajan tehtävissäkin, jotta äitien työssäkäynti olisi aidosti mahdollista. Tämä on erityisen tärkeää maahanmuuttajanaisille, joilla on usein korostunut vastuu lastenhoidosta ja joilla yksinhuoltajuus on yleisempää kuin kantaväestössä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2021) mukaan 26 % ulkomaalaistaustaisista naisista työskentelee koulutus-, sosiaali- ja terveysaloilla, joissa työ on usein raskasta vuorotyötä. Lasten saannin myötä työn ja arjen yhteensovittaminen vaikeutuu, erityisesti ilta-, yö- ja viikonlopputyön sekä lasten sairastelujen vuoksi.

Lastenhoidon joustava ajallinen saatavuus, luotettavuus ja saavutettavuus ovat keskeisiä tekijöitä, joita tulisi kehittää edelleen naisten työssäkäynnin vahvistamiseksi. Monissa muissa Pohjoismaissa työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen näyttäisi olevan joustavampaa esimerkiksi siten, että osa-aikatyö on yleisempää kuin Suomessa (muun muassa OECD Family Database (2023).

Työllistymiseen vaikuttavat myös maahanmuuttajaäitien omat arvot ja asenteet. E2 Tutkimuksen selvityksessä somaliäitien kokemuksista nousi esiin, että joissakin väestöryhmissä lasten kotihoitoa arvostetaan vahvasti ja julkiseen varhaiskasvatukseen saatetaan suhtautua osin varauksella. Ratkaisuksi verkostoissamme on esimerkiksi ehdotettu kampanjaa, joka lisäisi tietoa julkisista palveluista maahan muuttaneille

omakielisesti. Kampanjassa voisi hyödyntää sosiaalisessa mediassa olevia aktiivisia yhteisön jäseniä.

Aktiiviset yhteisötoimijat mukaan kehittämiseen

Maahanmuuttajaäitien kotoutumista tukevia ratkaisuja on suunniteltava yhdessä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Suomessa toimii moninainen joukko aktiivisia toimijoita – osa tuntee erityisesti heikommin koulutettujen, osa korkeakoulutettujen maahan muuttaneiden naisten ja äitien tilanteita. Erityisesti englanninkieliset uudehkot verkostot ja toimijat, kuten International Working Women of Finland (IWWOF), tulisi ottaa vahvemmin mukaan toimenpiteiden ja palveluiden kehittämistyöhön. Toimijoilla on vahva halu olla mukana kehittämässä toimivia ratkaisuja yhteisiin haasteisiin.

Lausunto on luotu yhdessä Työllisyys, yrittäjyys ja kotoutuminen -yksikön asiantuntijoiden kanssa.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt erikoissuunnittelija Elina Kutramoinen ja ratkaissut yksikön päällikkö Jarkko Tonttila.

Tämä asiakirja KEHA/22283/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/22283/2025 har godkänts elektroniskt

Tonttila Jarkko 26.05.2025 14:34